

EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä (108/2016 vp.) Eduskunnalle hankintalaiksi

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriltä eduskunnan talousvaliokunnalle pyydettyä lausuntoa hallituksen esityksestä (108/2016 vp.) totean kunnioittavasti seuraavaa:

Keskeiset esityksen ongelmat julkisen terveydenhuollon kannalta ovat:

- että hankintalain vaikutusten arvioinnissa pitäisi paremmin huomioida yhteiskunnan kriittisten toimintojen toimintavarmuus
- hankintalain valmistelumateriaali ei vakuuttavasti osoita, etteikö riittävää kilpailua syntäisi myös silloin, jos EU:n kynnysarvot alittavien hankintojen osalta tyydyttäisiin edellyttämän avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden noudattamista ja kansalliset kynnysarvot pidettäisiin hankintadirektiivien sallimassa ylärajassa (Tanskassa voimassa olevan lainsäädännön mallin mukaisesti). Näin pystyttäisiin selvästi parantamaan hankintojen nopeutta ja tekemään lyhytaikaisia hankintasopimuksia. Samalla varmistettaisiin toimiva alihankinta markkinaehtoisuudessa julkisessa terveydenhuollossa.
- että Suomen kaltaisessa maassa sidosyksiköille asetetun rajan myyntiin markkinoilla toimiville tahoille pitäisi olla niin korkea, kuin hankintadirektiivit mahdollistavat eli 20 prosenttia. Kilpailun toimivuus sosiaali- ja terveydenhuollossa edellyttää, että myös pienet ja keski-suuret toimijat (esim. yksityislääkärit ja hammaslääkärit) saavat välttämättä tarvitsemansa tukipalvelut ja mielellään siltä taholta, joka pystyy ne volyymin avulla edullisimmin tuottamaan.
- mikäli hankintalaki toteutuu esitetyssä muodossaan estävät lain sidosyksikkö-hankintaa koskevat säännökset nykyisiltä kuntien terveystaloksilta tällä hetkellä käytössä olevien maakunnallisten hankinta- ja logistiikkapalveluiden sekä nykyisten laboratorio- ja kuvantamispalvelujen käytön.

Hallituksen esityksen taustaa

Voimassa olevat julkisia hankintoja koskevat lait (hankintalaki, erityisalojen hankintalaki) ovat vuodelta 2007. Hankintalakien nojalla on annettu myös valtioneuvoston asetus julkisista hankinnoista, jossa säädetään tarkemmin muun muassa hankintailmoituksista sekä hankintamenettelyn tietojenvaihdosta ja viestinnästä. Hallituksen esityksen 108/2016 vp. pohjana ovat Euroopan unionin uudet julkisia hankintoja koskevat direktiivit, jotka annettiin 26.2.2014 (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/23/EU käyttöoikeussopimusten tekemisestä, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/24/EU julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/25/EU vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja direktiivin 2004/17/EY kumoamisesta).

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, julkisten hankintojen soveltamistilanteet ja hankintamenettelyjä koskevat oikeuskysymykset ovat viime vuosina muuttuneet monimutkaisemmiksi. Aiemmin voimassa olleet hankintadirektiivit eivät täysimääräisesti kyenneet vastaamaan monimutkaistuneiden soveltamistilanteiden vaatimuksiin. Myös Suomessa hankintojen soveltamiskysymykset ovat monimutkaistuneet. Yhä useammin julkisyhteisöt ovat tilanteessa, jossa hankkijoita tai hankinnan rahoittajia on useita, hankinnan kohde on erittäin hankalasti etukäteen määriteltävissä tai sopimuskumppaneina on useampi yksityis- tai julkisoikeudellinen toimija. Käytännön hankintatoimessa on noussut esiin kokonaan uusia esimerkiksi hankintasopimusten muuttamiseen liittyviä kysymyksiä, joihin hankintalainsäädännössä ei ole otettu kantaa. Toisiinsa nähden hyvin erilaiset hankintalainsäädännön soveltamistilanteet ovat luoneet tarvetta entistä selkeämmälle ja joustavammalle lainsäädännölle.

Euroopan unionin direktiivi uudistuksen tavoitteena onkin hankintamenettelyjen yksinkertaistaminen ja joustavoittaminen. Tätä tavoitetta toteutetaan yhtäältä direktiivin soveltamisalan täsmäntämisellä unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisesti sekä toisaalta niin kutsuttuun välinevalikoimaan perustuvalla lähestymistavalla. Hankintayksiköiden valittavina on eri tilanteisiin soveltuvia hankintamenettelyjä, joiden lukumäärää on lisätty ja joiden sääntöjä on täsmennetty. Toinen hankintadirektiivi uudistuksen keskeisistä tavoitteista liittyy ympäristö- ja sosiaalisiin näkökohtiin. Ehdotuksen tavoitteena on komission mukaan luoda lisää ja tehokkaampia edellytyksiä julkisten hankintojen strategiseen käyttöön ympäristöllisten ja sosiaalisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kolmantena päätavoitteena direktiivi uudistuksella on pienten ja keskisuurten yritysten markkinoillepääsyn parantaminen. Tätä tavoitetta edistetään uusissa hankintadirektiiveissä ensinnäkin yksinkertaistamalla tarjouskilpailuun osallistuvien toimittajien selvitysvelvoitteita. Pk-yritysten asemaa pyritään edistämään myös direktiivin määräyksillä hankintasopimusten jakamisesta ja jakamatta jättämisen perusteluvelvoitteesta.

Neljäntenä direktiiviuudistuksen päätavoitteena on asianmukaisten menettelyjen varmistaminen julkisissa hankinnoissa. Direktiiveissä on annettu määräyksiä hankintayksiköiden henkilöstön eturistiriidoista, toimittajien kielletystä yhteistyöstä sekä tilanteista, joissa yksi tai useampi toimittaja pyrkii vaikuttamaan sääntöjenvastaisesti hankintamenettelyyn. Viimeinen direktiiviuudistuksen päätavoitteista liittyy julkisten hankintamenettelyjen valvontaan ja hallintoihin. Direktiiveissä säädetään hankintojen valvonnasta, jonka tulokset olisi julkaistava säännöllisin väliajoin.

Direktiiviuudistuksen em. tavoitteet ovat kaikin puolin kannatettavia. Niiden käytännön toteuttaminen kansallisessa lainsäädännössä on kuitenkin monelta osin haasteellista.

Hankintayksikön ongelmat voimassa olevassa lainsäädännössä

Jo nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen valmisteluvaiheissa työ- ja elinkeinoministeriössä kuultiin asiantuntijoina eri hankintayksiköiden edustajia. He kiinnittivät huomiota nykyisen hankintalainsäädännön ongelmiin kuten hankintalainsäädännön menettelyvelvoitteiden yksityiskohtaisuuteen esimerkiksi hankinnan kohteen määrittelyssä, tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden arvioinnissa, vertailuperusteiden ja niiden painoarvojen asettamisessa sekä tarjousten perusteluvelvoitteen täyttämässä. Kyseisiä tilanteita on usein katsottu kansallisessa oikeuskäytännössä käsitellyn suhteettoman ankarasti verrattuna EU:n hankintadirektiiviin. Hankintayksiköt ovat myös kokeneet nykyiset tavara- ja palveluhankintojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kynnysarvot liian alhaisiksi, mikä on johtanut siihen, että kilpailuttamisen kustannusten ei ole koettu olevan kohtuullisessa suhteessa siitä saataviin hyötyihin. Hankintayksiköt ovat toistuvasti tuoneet esille sekä tarpeen joustavammille menettelyille että kynnysarvojen nostamista nykytasosta yhtenä keinona joustavammalle hankintatoimelle.

Hankintalainsäädännön sidosyksikköjä koskeva sääntely on syntynyt pitkälti unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön perusteella. Suomessa erityisesti kysymys siitä, voidaanko kuntien välinen yhteistoimintasopimus tulkita hankintalain soveltamisalaan kuuluvaksi hankintasopimukseksi, on osoittautunut ongelmalliseksi. Sidosyksikkösääntely on merkityksellistä erityisesti valtion ja kuntien toimintojen järjestämisen ja yhteistoiminnan kannalta. Esimerkiksi monet valtion ja kuntien omistamat osakeyhtiöt ovat niiden sidosyksikköjä. Sidosyksikkösääntelyä on kritisoitu erityisesti liittyen toiminnan ohjautumista koskevaan vaatimukseen: sidosyksikön toiminnan kohdistumisen muihin kuin omistajiin on katsottu olevan markkinatilanteesta riippuen osin ongelmallista niin hankintalainsäädännön kuin kilpailuoikeuden näkökulmasta.

Kansallisista kynnysarvoista säädettiin vuonna 2007 annetussa hankintalaissa. Tavara- ja palveluhankintoihin asetettiin 15 000 euron, hankintalain liitteen B mukaisiin palveluhankintoihin

kuten sosiaali- ja terveyspalveluhankintoihin 50 000 euron ja rakennusurakoihin 100 000 euron kansalliset kynnysarvot. Kynnysarvot perustuivat silloin lähinnä hankintalakityöryhmän valmistelutyöhön ja muiden EU-maiden sääntelystä saatavissa olleisiin esimerkkeihin. Kansallisia kynnysarvoja kuitenkin nostettiin jo vuonna 2010 tehdyllä lainmuutoksella (321/2010) siten, että tavara- ja palveluhankintojen sekä käyttöoikeussopimusten kansallinen kynnysarvo 15 000 euroa nostettiin 30 000 euroon, sosiaali- ja terveyspalveluhankintojen sekä eräiden koulutuspalveluhankintojen kansallinen kynnysarvo 50 000 euroa nostettiin 100 000 euroon sekä rakennusurakoiden ja käyttöoikeusurakoiden kansallinen kynnysarvo 100 000 euroa nostettiin 150 000 euroon. Kansalliset kynnysarvot ovat edelleen merkittävästi alempia, kuin mitä hankintadirektiivit edellyttävät.

Voimassa olevaan hankintalain kansalliset menettelysäännöt ovat periaatteessa kevyemmät kuin EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin sovellettavat säännöt. Neuvottelumenettelyn käytöala on kansallisissa hankinnoissa laajempi kuin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Kansallisia menettelyjä on kuitenkin kritisoitu voimassa olevan lain osalta ensisijaisesti siksi, että ne liian yksityiskohtaisia eivätkä ne ole riittävän joustavia. Kritiikkiä on aiheuttanut myös edellä mainittu kansallisten kynnysarvojen taso ja sen suhde kilpailuttamisella saatavaan kokonaisuhyötyyn. Hallinnolliset kustannukset on hankintayksiköissä koettu liian korkeiksi suhteessa kilpailuttamisella saatavaan säästöön. Tarjouskilpailuun osallistumisen kustannuksia on pidetty tarjoajienkin osalta korkeina.

Hallituksen esityksen tavoitteet ja ehdotetut muutokset nykytilanteeseen

Hallituksen esityksessä pyritään säilyttämään voimassa olevan hankintalainsäädännön rakenne ja systematiikka mahdollisimman laajasti esimerkiksi keskeisten osien osalta. Uudet hankintadirektiivit ehdotetaan pantavaksi täytäntöön voimassa olevan hankintalainsäädännön systematiikan tavoin kahtena lakina, joista toinen on soveltamisalaltaan yleinen ja toinen koskee vesi- ja energiahuollon sekä eräiden liikenteen ja postipalvelujen alan eli erityisalojen hankintayksiköiden hankintoja. Julkisia käyttöoikeussopimuksia koskevan direktiivin määräykset sisällytettäisiin molempiin hankintalakeihin omaan lukuunsa.

Hankintalain uusiksi kansallisiksi kynnysarvoiksi ehdotetaan lain 25 §:ssä 60 000 euroa tavara- ja palveluhankinnoissa, 100 000 euroa eräissä koulutuspalveluhankinnoissa ja 150 000 euroa rakennusurakoissa. Rakennusurakoiden ja eräiden koulutuspalveluhankintojen hankinnoissa kynnysarvot pysyisivät voimassa olevan hankintalain tasolla. Sosiaali- ja terveyspalvelujen hankintoja koskevaksi kynnysarvoksi ehdotetaan 400 000 euroa ja eräiden muiden palveluhankintojen kynnysarvoksi 300 000 euroa. Julkisia käyttöoikeussopimuksia koskevaksi kynnysarvoksi ehdotetaan 500 000 euroa. Hankintadirektiivissä sosiaali- ja terveyspalveluja

sekä muita erityisiä palveluja koskeva kynnysarvo on 750 000 euroa ja julkisista käyttöoikeussopimuksista annetun direktiivin kynnysarvo kaikille käyttöoikeussopimuksille on 5 186 000 euroa. Näitä palveluja ja käyttöoikeussopimuksia koskevia kynnysarvoja ehdotetaan laskettaviksi hankintalaissa kuitenkin siten, että näissä hankinnoissa ja käyttöoikeussopimuksissa olisi käytössä vain yksi kynnysarvo, jonka ylittävässä hankinnoissa sovellettaisiin hankintadirektiivin ja käyttöoikeussopimuksista annetun direktiivin määräyksiä täysimääräisinä siten kuin ehdotetun lain 12 ja 13 luvuissa säädettäisiin.

Hankintadirektiivin 12 artiklassa säädetään sidosyksikön toiminnan kohdistumisen vaatimuksesta siten, että yli 80 prosenttia sidosyksiköksi määritellyn toimijan toiminnoista tulee kohdistua siihen määräysvaltaa käyttävään tahoon. Hallituksen esityksen valmistelun aikana toiminnan kohdistumista koskevasta vaatimuksesta on esitetty erilaisia näkemyksiä: osa toimijoista kannatti direktiivin sallimaa liikkumavaraa (sallittu muihin kuin määräysvaltaa käyttäviin hankintayksiköihin suuntautuva myynti 20 prosenttia) ja osa toimijoista kannatti sitä, että myyntiä muille kuin määräysvaltaa käyttäville tahoille ei pitäisi sallia lainkaan (0 prosenttia).

Esityksessä ehdotetaan, että hankintamenettelyjä koskevia säännöksiä yksinkertaistettaisiin, selkeytettäisiin ja tehtäisiin nykyistä joustavammiksi. Etenkin neuvotteluja sisältävien menettelyjen käyttöedellytyksiä laajennettaisiin vastaamaan monimutkaistunutta käytännön hankintatointia. Vastaavasti neuvotteluja sisältävien menettelyjen kulkua ohjaavat säännöt olisivat nykyistä täsmällisemmät ja niissä varmistettaisiin tehokkaammin tarjoajien tasapuolinen kohtelu.

Hallituksen esityksen yhtenä tavoitteena on myös painottaa erityisesti sosiaali- ja terveystalvishankintojen laatutekijöitä, lisätä hankintamenettelyjen tehokkuutta sähköisin tietojenvaihtomuodoin sekä tehostaa julkisten varojen käyttöä.

Lakiehdotuksessa esitetään myös sosiaalisten tekijöiden huomioimiseen liittyvien säännösten laajentamista ja selkeyttämistä. Siten esimerkiksi tarjousten vertailussa ja hankintasopimusten erityisehdoissa voitaisiin käyttää sosiaalisia näkökohtia aiempaa laajemmin. Säännöksissä korostettaisiin myös kaikkien käyttäjien tarpeiden huomioimista hankinnan kohteen määrittelyssä.

Kansallisten hankintojen menettelysääntöjä ehdotetaan kevennettäväksi huomattavasti. Esityksessä säädettäisiin ainoastaan keskeisimmistä menettelyjä koskevista seikoista. Näin halutaan lisätä hankintayksiköiden hankinnanmahdollisuuksia ja menettelyiden joustavuutta niin hankintayksiköiden kuin tarjoajienkin kannalta. Kansallisten hankintojen menettelysääntöjen keventäminen korostaisi yleisten periaatteiden eli avoimuuden, syrjimättömyyden, tasapuolisuuden ja suhteellisuuden merkitystä sekä antaisi aiempaa enemmän merkitystä hankintayksiköiden omille hankintaohjeistuksille.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi omat menettelysäännöt sosiaali- ja terveystalushankintoja sekä muita erityisiä palveluhankintoja varten. Esityksessä säädettäisiin ainoastaan keskeisimmistä menettelyjä koskevista seikoista. Näin halutaan lisätä hankintayksiköiden harkinnanmahdollisuuksia ja menettelyiden joustavuutta niin hankintayksiköiden kuin tarjoajienkin kannalta sekä korostaa asiakkaiden aseman parempaa huomioimista osana hankintamenettelyjä.

Hankintayksiköiden mahdollisuudet tehdä kilpailuttamatta hankintoja sellaiselta sidosyksiköltään, joka voisi vähäistä laajemmin hyödyntää näitä sopimuksia liiketoiminnassaan muiden kuin määräysvaltaa käyttävien hankintayksiköiden kanssa, olisivat voimassa olevaan hankintalakiin nähden rajatunmat. Ehdotus kaventaisi julkisyhteisöjen ja muiden hankintayksiköiden mahdollisuuksia organisoida palvelujaan siten, että niitä tuottaisivat kilpailuttamatta valitut hankintayksikön määräysvallassa olevat yksiköt, jotka samalla harjoittaisivat liiketoimintaansa markkinoilla. Hankintayksikkö voisi edelleenkin ostaa suoraan palveluja tytär- tai osakkuusyhteisöltään, vaikka se toimiikin markkinoilla, jos markkinoilla toimiminen on vähäistä. Uudistus voisi edellyttää hankintayksiköiden toimintojen uudelleenorganisointia. Sääntelyssä otettaisiin kuitenkin huomioon se, että tietyillä toimialoilla muu lainsäädäntö edellyttää sidosyksiköiden harjoittavan tietyissä tilanteissa liiketoimintaa muiden kuin niihin määräysvaltaa käyttävien hankintayksiköiden kanssa. Tällöin sallitun ulosmyynnin osuus olisi ehdotetun siirtymäkauden ajan suurempi. Ehdotettu uudistus ei myöskään tarkoittaisi sitä, että hankintayksiköillä ei voisi olla määräysvallassaan myös laaja-alaisesti markkinoilla toimivia yksiköitä. Ehdotettujen säännösten mukaan hankintayksiköt eivät kuitenkaan voisi enää tehdä hankintoja näiltä sidosyksiköiltä kilpailuttamatta. Hankintayksikön olisi siten valittava haluamansa toimintamalli, eli haluaako se palvelujensa tuottajan toimivan lähinnä sisäisenä, omistajiensa palveluja tarjoavana yksikkönä vai myös laajemmin markkinoille palveluja tarjoavana yksikkönä. Hankintayksikkö voisi halutessaan eriyttää eri toiminnot kahteen eri oikeushenkilöön. Yhtäaikainen merkittävä toiminta markkinoilla ja suorahankinnat omistajayhteisöltä eivät olisi aiemmassa mittakaavassa mahdollisia.

Ulosmyynnin rajoitukset kohdistuisivat erityisesti liikevaihdoltaan suurimpiin sidosyksiköihin, eikä rajoituksella estettäisi sidosyksiköiden pienehköä liiketoimintaa toimialoilla ja alueilla, jonne yritystoimintaa ei ole syntynyt. Näin julkisyhteisöjen määräysvallassa olevien sidosyksiköiden toimintaa voitaisiin edelleen pitää hyötykäytössä julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan kilpailun tasapuolisuutta vaarantamatta. Ehdotetun usean vuoden siirtymäkauden johdosta julkisyhteisöillä ja muilla hankintayksiköillä olisi lisäksi ennustettava ja riittävä aika uudelleen organisoida palvelujen tuottamisen ja konserniensa rakenteet sekä muokata olemassa olevista sopimuksista ehdotetun lain mukaisia.

Sidosyksiköiden ja yhteistyötä harjoittavien hankintayksiköiden ulosmyynnin aiempaa pienempi sallittu osuus vähentäisi sidosyksiköiden toiminnan haitallisia vaikutuksia markkinoihin, sillä nämä yksiköt voisivat aiempaa vähemmän hyötyä kilpailussa muiden markkinatoimijoiden kanssa muun muassa hankintayksiköltä tulevasta vakaasta kysynnästä, kilpailuttamatta jätetyn sopimuksen sisältämästä mahdollisesta ylikompensaatiosta, tarjouskilpailuun osallistumatta jäämisen eduista transaktiokustannuksissa sekä esimerkiksi hankintayksikön kanssa työskentelystä syntyvästä maine-eduista. Liikevaihdoltaan suurten hankintayksiköiden osalta aiempaa matalampi sallitun ulosmyynnin raja voisi tarkoittaa satoja tuhansia tai jopa miljoonia euroja pienempää markkinoita vääristävää liikevaihtoa avoimilla markkinoilla.

Osana Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvontatehtäviä olisi ehdotetun hankintalain 15 ja 16 §:ssä mainitun sidosyksikön ja hankintayksiköiden yhteistyöhön liittyvän markkinaehtoisien myynnin sallittavuuden arviointi. Odotettavissa on, että markkinaehtoista myyntiä, markkinapuutetta ja sidosyksikkösäännöksiä koskevia toimenpidepyyntöjä tehdään Kilpailu- ja kuluttajavirastolle runsaasti. Tämän ehdotetun hankintalain 15 ja 16 §:n säännöksiin liittyvän valvonnan järjestämiseksi Kilpailu- ja kuluttajavirastolle arvioidaan tarvittavan lisäresursseja.

Hankintalakiesitykseen liittyvät ongelmat julkisen terveydenhuollon kannalta

Hankintadirektiivit jättävät liikkumavaraa kansalliselle lainsäätäjälle. Liikkumavara mahdollistaa erilaisia kansallisen täytäntöönpanon vaihtoehtoja. Hankintadirektiiveissä ei esim. säännellä kansallisten kynnysarvojen tasoa, vaan ne ovat kansallisen lainsäätäjän harkinnassa. Käsitykseni mukaan direktiivien tarjoamaa liikkumavaraa on hallituksen esityksessä tarkasteltu lähtökohtaisesti kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta. Hallituksen esityksessä ei juuri-kaan ole arvioitu sitä, mitä eri sääntelyvaihtoehdot vaikuttaisivat esimerkiksi terveydenhuollon kustannustasoon ja toimintavarmuuteen.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin hallitus hyväksyi kesäkuussa 2016 sairaanhoitopiirille uuden hankintastrategian (liite). Siinä keskeiseksi tavoitteeksi hankintatoimelle nostettiin sairaanhoidon häiriöttömän toiminnan turvaaminen. *On tärkeää, että hankintalain vaikutusten arvioinnissa kilpailun edistämisen ja kustannusten hallinnan rinnalle nostetaan myös yhteiskunnan toimintojen kannalta kriittisten palvelujen toimintavarmuus.*

Eräs julkisia hankintoja koskevan sääntelyn ongelma on hankintamenettelyn hitaus. Uushankinnoissa julkisen hankinnan tekeminen kestää helposti kuukausia. Terveystieteidenhuollossa on kuitenkin usein tilanteita, joissa on välttämätöntä toimia nopeasti, jotta potilaiden henki ja terveys eivät vaarannu. Hankintalain valmistelumateriaali ei vakuuttavasti osoita, etteikö riittävää kilpailua syntyisi myös silloin, jos EU:n kynnysarvot alittavien hankintojen osalta tyydyttäisiin

edellyttämän avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden noudattamista ja *kansalliset kynnysarvot pidettäisiin hankintadirektiivien sallimassa ylärajassa* (Tanskassa voimassa olevan lainsäädännön mallin mukaisesti). Näin pystyttäisiin selvästi parantamaan hankintojen nopeutta ja tekemään lyhytaikaisia hankintasopimuksia, koska yleensä palvelusopimuksissa hankinnan arvo nousee hankintakauden pidetessä. Näin myös pystyttäisiin varmistamaan toimiva alihankinta markkinaehtoistuvassa julkisessa terveydenhuollossa.

Viime vuosikymmenen aikana terveydenhuollon tarvitsemia tukipalveluja on keskitetty esim. alueellisiin liikelaitoksiin. Näin on mm. pystytty turvaamaan diagnostisia palveluja (laboratorio-toiminta, kuvantamistutkimukset) haja-asutusalueilla ja saavutettu myös merkittäviä kustannussäästöjä terveydenhuollon kustannuksissa. Sote-uudistuksen mukanaan tuoma markkinaehtoistuminen yhdistettynä hankintalain sidosyksikköjä koskeviin tiukentuviin säädöksiin uhkaavat nyt näitä saavutuksia. Sidosyksikkönä toimivien yhtiöiden tulisi sosiaali- ja terveydenhuollossa voida myydä tukipalveluja yhtälailla sekä markkinoilla toimiville toimijoille että maakuntien palvelulaitoksille. Suomen kaltaisessa maassa *sidosyksiköille asetetun rajan myyntiin markkinoilla toimiville tahoille pitäisi olla niin korkea, kuin hankintadirektiivit mahdollistavat eli 20 prosenttia*. On huomattava, että kilpailun toimivuus sosiaali- ja terveydenhuollossa edellyttää, että myös pienet ja keskisuuret toimijat (esim. yksityislääkärit ja hammaslääkärit) saavat välttämättä tarvitsemansa tukipalvelut ja mielellään siltä taholta, joka pystyy ne volyymihyödyn avulla edullisimmin tuottamaan. Mikäli hankintalaki toteutuu esitetyssä muodossaan estävät lain sidosyksikköhankintaa koskevat säännökset nykyisiltä kuntien terveyskeskuksilta tällä hetkellä käytössä olevien maakunnallisten hankinta- ja logistiikkapalveluiden sekä nykyisten laboratorio- ja kuvantamispalvelujen käytön.

Kunnioittavasti,

Lasse Lehtonen, oik.tri, lääk.tri

terveysoikeuden professori, Helsingin yliopisto